

nyen vigyáznunk kell minden csepp vérre, még inkább minden bajtársunk életére, hiszen az utolsó világháború során félmillió magyar élet pusztult el a magyar néptől idegen célok és eszmék érdekében.

Búcsúzom tőletek, hős bajtársaim és köszönöm, hogy halálotokkal is szolgáltátok az újjáépítés ügyét, mert példaadástokkal felbecsülhetetlen erkölcsi erőt adtatok számunkra. Ha a gyászban van vigasztaló szó, akkor ti, zokogó édesapák, édesanyák, feleségek, testvérek és gyermekek, enyhítették a fájdalmatok mélységét ázzal, hogy a szeretett hozzátartozóitok egy boldogabb és nemesebb magyar életért folytatott harcban estek el és a hősi halált halt hozzátartozóitokat pótolni fogja a *honvédség és a nemzet féltő gondoskodása és szeretete!*

Bajtársaink! Emléketeket kegyelettel fogjuk őrizni! Nyugodjatok békében! Isten veletek!

SEREGPÁNCÉLOS ERŐK ALKALMAZÁSA

A) Általában.

A seregpáncélos erők a katonai nagyhatalmak hadseregeiben általában páncélos hadosztály, hadtest, hadsereg, sőt páncélos hadseregcsoport kötelékében kerültek alkalmazásra. Fegyvernemi összetételük a nagyhatalmak mindegyikénél lényegében azonos, többnyire csak az erők mennyiségében és egyes fegyvernemeik minőségében mutatkoztak említésreméltó különbségek.

A páncélos seregtest jellegzetessége a csapatpáncélos erőkkel szemben az a szervezetéből adódó képessége, hogy a haderő zömétől több napi távolságra elszakadva is önálló hadműveletekre képes. Ez az elsőrendű tulajdonság párosulva a gyorsanmozgó jelleggel, a hatalmas tűz- és legázoló erővel a páncélos seregtestet a korszerű hadviselésben a hadműveleti, illetve hadászati döntés nélkülözhetetlen eszközévé avatja olyanmire, hogy az elmúlt világháború egyetlen említésreméltó csatája, illetve döntő jellegű hadművelete sem zajlott le a páncélos seregtestek részvétele nélkül.

A páncélos seregtestek jellegzetességét legjobban kihasználó, ideális alkalmazási mód az arcvonal szabad szárnyán történő önálló bevetés az ellenséges erők oldala, háta, — majd még mélyebben a hátsó összekötő vonalak és erőforrások ellen. A korszerű háborúban azonban sokezer km-es zárt arcvonalak állnak egymással szemben, a szabad szárnyon történő alkalmazást rendszerint súlyos áldozatokat megkövetelő áttörésnek kell megelőznie. Legtöbbször csak a harcászati áttörés kivívása, az ellenséges arcvonal átszakítása után veheti kezdetét a páncélos seregtestek tulajdonképeni jellegzetességüknek megfelelő alkal-

mazása, a harcászati áttörés hadászati jelentőségüvé való kimélyítése a szabad szárny lehetőségeinek kíméletlen kiaknázása révén.

A páncélos seregtestekben rejlő lehetőségek minél nagyobb mérvű kihasználása céljából egyes esetekben célszerű a harcászati áttörést a csapatpáncélosokkal megerősített gyalogos seregtestekkel kivívni, s a készenlétkben tartott érintetlen seregpáncélosokat a harcászati áttörés által szakított részen át önálló feladattal, hadműveleti jelentőségű céllal bevetnünk.

Ennek a kétségtelenül ideálisnak mondható alkalmazásnak azonban a gyakorlatban sok esetben nehézségei vannak. A gyalogos seregtestek — bármennyire is megerősítjük azokat csapatpáncélos erőkkel — a harcászati áttörést aránylag lassan tudják csak kivívni, miáltal elvesztjük a meglepetés lehetőségét és időt engedünk az ellenségnek az ellenrendszabályok életbeléptetésére. Ez esetben pedig még sikerült harcászati áttörés esetén is kétséges a páncélos seregtestek eredményes felhasználása.

A páncélos seregtest a rendelkezésére álló páncélos tömeggel és a páncélosokat a harcmezőn is követni képes páncélozott járműveken mozgó lövészekkel legtöbb esetben lényegesen rövidebb idő alatt képes kiküzdeni a harcászati áttörést, mint a gyalogos seregtestek. Igaz, hogy ez az áttörés — amely természetesen a gyalogos seregtestekkel együttműködésben történik — a páncélos seregtest erőinek egy részét, súlyosabb viszonyok közt a zömét felemészti, s a tulajdonképeni hadászati áttörés kivívására egy bizonyos mérvben leharcolt seregtestet, vagy újabb, friss páncélos seregtestet, illetve seregtesteket kell bevetnünk.

E kérdésben, hogy a páncélos seregtesttel, vagy a gyalogos seregtestekkel hajtsuk-e végre a harcászati áttörést — véleményem szerint — mindig a hadműveleti helyzet, helyesebben annak megítélése a döntő.

Kétségtelen, hogy mindig a legjobb hatásfokot ígérő önálló, a szabad szárnyat kihasználó alkalmazást keressük, de a szabad szárnyhoz csak áttörés útján jutunk el, s a páncélos seregtest egyben a harcászati áttörés kiváló és döntő eszköze is.

Alig kisebb e seregtestek jelentősége természetesen a hadászati visszavonulás és a hadászati védelem terén is.

Mind az önálló, mind a gyalogos seregtestekkel együttműködésben történő alkalmazás esetén a vezetés elsőrendű feladata, hogy a páncélos seregtesteket támadási, vagy alkalmazási céljuk elérése után, mielőbb gyalogos seregtestekkel váltsa fel, s a páncélos seregtesteket új feladatok megoldására szabadítsa fel. E mielőbbi felváltás elengedhetetlen követelmény, mert egyrészt csak így tudjuk kihasználni a páncélos seregtestek gyorsanmozgó jellegét, másrészt minél előbb mentesítenünk kell e seregtesteket a területtartás, a védelem feladata alól, amely idő előtti elhasználódásukhoz vezet, amikor e feladat gyalogos seregtestek által is végrehajtható.

Ismételten hangsúlyoznom kell, hogy a páncélos seregtestek önálló és együttműködéses alkalmazása esetén egyaránt csatákat és had-

műveleteket eldöntő jelentőségük ellenére is alkalmi eszközt képeznek a vezetés kezében, mert nem minden hadműveleti helyzet kedvező a bevetésükre és sikeres alkalmazásuknak, miként már az általános részben kihangsúlyoztam, előfeltételei vannak: a megfelelő földrajzi viszonyok, a meglepetés és a tömeges alkalmazás.

Szándékosan használtam a „földrajzi viszonyok“ kifejezést, mert míg a csapatpáncélos egységek alkalmazásánál a terepviszonyok befolyásolják döntően a páncélos harc kimenetelét, addig a seregpáncélos erőknél többnapos hadműveleti alkalmazásnak megfelelő, esetleg többszáz km. mélységű és több km. széles területet figyelembe véve, elsősorban a földrajzi viszonyok befolyását kell figyelembe vennünk. Természetesnek kell vennünk, hogy ilyen kiterjedésű területen lesznek oly terepszakaszok is, amelyek kevésbé alkalmasak a páncélos támadásra, viszont ily mélységű és szélességű területen megvan a mód arra, hogy e terepszakaszokat kikerüljük, vagy idejekorán áthidaljuk. (Ennek kapcsán már most utalok a páncélos utász és aknaszedő egységek igen nagy fontosságára.)

Második tényező, a meglepetés, a seregpáncélos erők alkalmazásánál szintén módosított értelmezést nyer. A csapatpáncélos erők bevetését az egységek kis méretei következtében esetleg teljes mértékben sikerül titokban tartanunk, s alkalmazásukkal tökéletes harcászati meglepetést elérnünk. A seregpáncélos erők alkalmazásánál a meglepetés ily foka csaknem elképzelhetetlen, s ezt csak teljesen alárendelt jelentőségű légi erővel rendelkező ellenség ellen érhetjük el. Ily óriási tömegű páncélost és egyéb gépjárművet, amelyek egy-egy páncélos seregest kötelékében mozognak, titokban tartanunk, vagy ellepleznünk nem lehet. Meg kell elégednünk a meglepetés csökkentett fokával, ami annyit jelent, hogy az ellenségnek ne legyen elég ideje ahhoz, hogy a megfelelő ellenrendszabályokat hatásosan életbeléptesse. A meglepetésnek ezt a mértékét pedig akkor érjük el, ha az ellenségnek — bár tudomással bír a seregpáncélosoknak az arcvonal mögötti létezéséről — elkésve jut tudomására a páncélos támadás helye és időpontja. Ehhez a támadórészéről az előkészületek titokbantartásán és leplezésén kívül az szükséges, hogy a seregpáncélos erők a támadást megelőző időben az arcvonal mögött oly távolságra legyenek elhelyezve, hogy helyzetükből és a számításbavehető közlekedési hálózatból ne lehessen következtetni az alkalmazási területre, s hogy az erők bevetéséhez való előrevonása a még megengedhető legkésőbbi időpontban történjék. Nagyobb viszonyok között természetesen tekintetbe jön az ellenség megtévesztése is: más arcvonalszakaszon végrehajtandó leplező célzatú páncélos támadások révén.

A tömegben való alkalmazás követelményét a seregpáncélosok esetében könnyebb kielégítenünk, itt inkább arra kell figyelmünket fordítanunk, hogy a bevetésre kerülő páncélos tömeget legalább az áttörés szakában ne osszuk meg túlságosan a mellékfeladatok céljaira.

A seregpáncélos erők alkalmazását ez előfeltételek kedvező volta ellenére is igen alapos és részletekbemenő tervezésnek és előkészítésnek kell megelőznie. Ez az előkészítés nagyszabású áttörés esetén esetleg több

napot, üldözés, vagy hadászati tartalék ellentámadása esetén rövidebb időt, esetleg csak pár órát vesz igénybe. Mindenesetre feltétlenül természetesen kell találnunk, hogy ily tömegű páncélost és egyéb járművet — bármely alkalmazásról legyen szó — csak alapos tervezés és előkészítés alapján lehet a siker reményében alkalmaznunk. A legalaposabb tervezés és előkészítés az áttörésben való alkalmazásnál szükséges, amikor a hadműveletet a gyalogos seregtestekkel együttműködésben hajtjuk végre. Más jellegű alkalmazásnál a tervezés és előkészítés mértéke a harc helyzetnek és a rendelkezésre álló időnek megfelelően csökken, illetve egyszerűsödik. Éppen ezért az alábbiakban a tervezési és előkészítési munka e részletesebb formáját igyekszem ismertetni.

B) Seregpáncélos erők alkalmazásának tervezése és előkészítése gyalogseregtestekkel együttműködésben végrehajtandó áttörés esetén.

Egy-egy páncélos hadosztály rendszerint gyalogos hadtest, páncélos hadtest pedig hadsereg kötelékben, illetve alárendeltségben hajtja végre az áttörést.

A továbbiakban, hogy e kérdést egyszerűsítsem, egy gyalogos hadtestnek alárendelt páncélos hadosztály alkalmazásának tervezését és előkészítését veszem alapul.

A páncéloshadosztályparancsnok feladatát az ellenséges és saját helyzetről való tájékozással együtt rendszerint a hadtestparancsnoktól kapja. E tájékoztatás természetesen — főleg az ellenséges helyzetre vonatkozólag — csupán a hadtest szempontjából lényeges nagyobbvonaltú nyilvántartásra támaszkodik, szükséges tehát, hogy elsősorban a betörést végrehajtó páncélos alparancsnokok a későbbiek folyamán a betörési terület ellenséges helyzetének részleteiről a helyszínen tájékozódjanak.

A feladat a hadtest feladatát, s azon belül a páncélos hadosztály feladatát foglalja magában. A páncélos hadosztály hadműveleti feladatának csak első részét képezi a gyalogos seregtestekkel együttműködésben végrehajtandó harcászati áttörés, második része — áttörés után a gyalogos seregtestek által való felváltás után, vagy esetleg anélkül, — a szabad szárny kiaknázása, további előretörés fontos földrajzi szakaszok elfoglalása, bekerítő hadműveletek megindítása, vagy egyéb feladatok céljából. Maga a harcászati áttörés — seregtest viszonylatban — mintegy 15—20 km mélységű előretörést jelent; a további alkalmazás a helyzettől függően, ennél lényegesen nagyobb távolságokra is kiterjedhet. A siker kiaknázása és így a további hadműveletek szempontjából lényeges különbséget jelent, hogy a páncélos seregtest az áttörés utáni előretörést a gyalogos seregtestek által történő felváltás után indítja meg, vagy pedig azt nem bevárva, részeivel biztosítja az áttörés támadási célját, zömével pedig feladatának második részét kezdi meg.

A páncélos hadosztályparancsnok a feladat és a helyzet áttanulmányozása és alapos helyzetmegítélés alapján a térképen meghatározza a páncélos hadosztály támadási sávját, valamint a betörés területét.

Ügyelnünk kell arra, hogy a támadási sávban lehetőleg gépjárművekkel járható közlekedési vonal vezessen, hogy az anyagi utánpótlás folyamatosan biztosítható legyen.

A hadosztályparancsnok a támadási területet lehetőleg repülőgépről is szemrevételezi, s a térkép alapján eszközölt megállapításait ellenőrzi; a betörési terület terepviszonyait pedig valamely alkalmas kilátópontról szintén szemrevételezi.

Ezután az időközben kialakult tervét a térképen rögzíti, s a hadtestparancsnoknak ennek alapján javaslatot tesz az áttörés végrehajtásának módjára.

A javaslat, illetve a terv elfogadása után — amennyiben az idő sürget — alparancsnokai részére parancsot ad a szemrevételezés és egyéb előkészületek bevezetésére.

Mivel a hadtest áttörése — miként azt kisebb viszonylatban a csapatpáncélosok alkalmazásánál is láttuk — a páncélos seregtest sikeres előretörésére kell, hogy felépítve legyen, s az áttörésben minden fegyvernemnek és csapatnak elsősorban a seregtest harcát kell támogatnia, rendkívül fontos a többi fegyvernemekkel való együttműködés minden részletre kiterjedő szabályozása. Éppen ezért a páncélos hadosztály és ehhez idomítva az egész hadtest részletes áttörési tervét az összes fegyvernemek vezetőinek bevonásával tartandó parancsnoki megbeszélésen célszerű rögzíteni.

A páncélos hadosztály áttörési tervének első része a feladatokat és az erőelosztást tartalmazza.

Az erőelosztásnak, vagyis a csoportképzésnek mindig a feladatot kell kielégítenie. Egy erőcsoporttal megnyugtató módon meg nem oldható feladatra második, esetleg további erőcsoportot kell beállítanunk, amint azt a továbbiakban látni fogjuk.

A páncélos seregtest első feladata a harcászati áttörés végrehajtását jelentő támadási cél elfoglalása.

Ezt a feladatot a páncélos seregtestnek oly gyorsan kell végrehajtania, hogy az ellenségnek, amely előtt legkésőbb a betörés időpontjában feltétlenül nyilvánvalóvá válik legalább a páncélos támadás harcászati célja, ne legyen ideje a megnyitott arcvonal lezárására, a támadási célnak saját erőink beérkezése előtt történő kézbevételére. Ezen túlmenően a támadási cél területét mélységben és az oldalakban oly mértékben kell kitágítanunk biztosító részekkel, hogy az erőcsoport zöme és részei által elfoglalt terület lehetővé tegye az áttörési sávon keresztül előnyomuló további páncélos hadosztálybeli egységek és gyalogos seregtestek új alkalmazásra tervezett felvonulását.

Erre a feladatra egy igen erős, érzéketlen, zömében nehéz harcokocsikból álló csoportot kell képeznünk, amely csupán az útjába eső ellenállásokat küzdi le, részletharcokba nem bocsátkozik, hanem egyenesen tör a támadási cél felé. E csoporthoz meg nem kerülhető akadályok gyors áthidalása és esetleges aknák eltávolítása céljából speciális páncéljárműveken szállított kisebb műszaki egységeket is be kell osztanunk.

A páncélos seregtest második feladata — ugyancsak a harcászati

áttörési keretén belül — az áttörési sávban ellenálló támpontok és fészkek oly mérvű leküzdése, hogy a sávban előretörő gyalogos seregetest lehetőleg minél kevesebb ellenállásba ütközzék, térnyerése minél gyorsabb legyen. Ez a feladat bizonyos mértékben részletharcokat jelent, amelyet nem bízhatunk rá az első lépcsőben előretörő csoportra lendületének, s annyira kihangsúlyozott gyors térnyerésének lefékezése nélkül.

Ennek a lépcsőnek — feladatából kifolyólag — még mindig erős páncélos egységekkel kell rendelkeznie, hogy az ellenálló támpontok legázolását, oldalból való kiemelését elvégezhesse. De éppen a részletharcok megvívása céljából erős páncélos lövészalakulatokat is be kell állítanunk e lépcsőbe, amelyek a támpontok és fészkek ember-ember elleni harcát megvívják, az elfoglalt területeket átmenetileg kézben tartják, s tűzfegyvereikkel a harcokocsik harcát támogatják. E lépcsőbe kell beállítanunk a rendelkezésünkre álló rohamtüzéség zömét is, amely megsemmisítő hatású közvetlen tüzével ezekben a harcokban a páncélosok egyik legértékesebb és nélkülözhetetlen fegyvertársa. Egyes támpontok robbantása, műszaki záruk eltávolítása, gyors átjárók készítése megköveteli, hogy e csoportba nyomuljon elő a páncélos utászok egyik vegyes összetételű osztaga is.

Ez a lépcső a minél rövidebb idő alatt megvívandó részletharcokon keresztül felzárkózik az első lépcsőre, annak támadási célja mögött meghatározott területre. Itt — kötelekei rendezése után — vagy az első lépcső részeit váltja fel, vagy új feladatot kap.

Az első lépcső csaknem kizárólag harcokocsi egységekből álló erőcsoportja azonban — jellegzetessége folytán — a várható ellentámadásokkal szemben csak korlátozott ideig képes tartani az elfoglalt területet, miért is szükséges, hogy mielőbb a terület megtartására alkalmas harcokocsi- és rohamtüzés-egységekkel megerősített páncélos lövészalakulatokkal váltsuk fel. E harmadik lépcső térbeli besorolása nem annyira kötött, mint az az első két lépcső egymástól élesen elválasztható feladatköréből adódik. A harchelyzettől és helyzetmegítéléstől függően ez a harmadik lépcső a második lépcső részét is képezheti, amelyből egy megjelölt terepszakasz elérése után kiválik és az első lépcsőre felzárkózik, követheti térközre a második lépcsőt, sőt elképzelhető közvetlenül az első lépcső mögötti előrevonása is.

Az első lépcső a harmadik lépcső által történő felváltása után további feladatokra gyülekezik.

Célszerű, hogy az első lépcső utolsó harcokocsi hullámával törjön be az ellenséges védőállásba az áttörési sávban küzdő gyalogság a vele együttműködő csapatpáncélos alakulatokkal. E küzdő csoport feladata a rajta keresztül előretörő második és harmadik lépcső mögött még megmaradt ellenséges fészkek leküzdése és a páncélos lépcsőkre való mielőbbi felzárkózás.

Mind az első, mind a további lépcsők nem egyetlen, megállás nélküli előretöréssel érik el azonban a hadosztály támadási célját, hanem a terep és az ellenséges ellenállás által rájuk kényszerített közbeeső támadási célokon keresztül. Az egyes lépcsők alárendelt egységei erejük

arányában ezeken belül is újabb támadási célokat tűznek maguk elé, úgy, hogy egy-egy lépcső század- vagy szakaszerejű egysége terepszakasgról terepszakasgra nyomul elő, amint azt az általános részben ismertettem. A közbeeső támadási célokban bekövetkező rövidebb-hosszabb megállások arra szolgálnak, hogy az egységek kötelékeit rendezzük, a tüztámogatást megszervezzük és a következő támadási célra történő előretöréshez a felderítést bevezessük. Közbeeső támadási célok beiktatása és az azokban való rövid megállás és kötelékrendezés — bármennyire is kívánatos a minél gyorsabb térnyerés — az első lépcső esetében is szükséges, mert a különböző terepakadályok és a lépcső egyes részeivel szemben különböző erővel megnyilvánuló ellenséges ellenállások széthúzzák a harcokosi lépcsőt, megbontják tömör, zárt egységét.

A páncélos hadosztály támadó lépcsőinek száma a várható ellenséges ellenállás, illetve a vezetés helyzetmegítélésének függvénye. A fent leírt három lépcsőbe való tagozás nem szabály, hanem csupán egy elképzelt helyzetnek leginkább megfelelő csoportosítás.

A páncélos hadosztály fennmaradó része, amely általában a felderítő zászlóaljából és egyes lövésrészekből áll, a hadosztály tulajdonképpeni tartaléka, amely a helyzet szerint egyes lépcsők megerősítésére, vagy harcokosi egységekkel kiegészítve később adódó önálló feladat megoldására szolgál.

A páncélos seregetest hadművelleti feladatának második része, vagyis a harcászati áttörés kiküzdése után történő alkalmazás már a szabad szárny előnyeinek kihasználásával történik, — vagy előre kitűzött további feladat végrehajtása, vagy pedig a pillanatnyi helyzet adta lehetőségek kiaknázása céljából.

A páncélos támadás és ezen keresztül az áttörés döntő tényezője a szélességi kiterjedés, amelyben a páncélos seregetest a betörést és a mélységi övön való átküzdést hajtja végre. A páncélos seregetest szélességi kiterjedése a lépcsőképzés és a terep függvénye.

A támadó lépcsők száma és ereje határozza meg, hogy egy-egy lépcsőben milyen és hány egységet tudunk egymás mellett alkalmazni, szem előtt tartva — főleg harcokosi alakulatoknál — a mélység jelentőségét is.

A terep főleg elválasztó hatása, a terepakadályok, valamint a talaj jellege szempontjából döntő. E tényezők figyelembevételével kell kiválasztanunk azt a szélességi kiterjedést, amely több km-es mélységben lehetővé teszi a páncélos lépcsők folyamatos térnyerését.

A mélység és szélesség helyes arányának meghatározása rendkívül fontos, de ennek ellenére erre számszerű meghatározást adnunk nem lehet. Minél nagyobb a páncélos támadás mélysége, annál könnyebb, s annál kevesebb frontális ellenállásba ütközik az azt követő gyalogos seregetest előnyomulása, — minél nagyobb a páncélos támadás szélességi kiterjedése, minél szélesebb az áttörési kapu, annál kevésbé van kitéve a harcokosikat követő páncélos lövészcsoport, a páncélos seregetest egyéb, lépcsőbe sorolt része és nem utolsósorban a páncélos támadást követő gyalogos seregetest az ellenséges oldalazó tüzfegyverek hatá-

sának. Egészen kis szélességi kiterjedés mellett — bármily erők is vagyunk a mélységi tagozás révén — az ellenség oldalazó tűzfegyverével le tudja választani a harckocsikról a lövéseket, s ezzel csirájában képes megghiúsítani az áttörés eredményét. Már pedig az ellenség részéről a legalaposabb tűzterv és tüzelőkészítés ellenére is számolnunk kell a betörési területre és az áttörés sávjára hatásosan tüzelni tudó ellenes oldalazó tűzfegyverekkel. Éppen ezért a háborús tapasztalat páncélos seregettesttel végrehajtott áttörés esetében a szélességi kiterjedéssel szemben a következő követelményt állította fel: a betörési területen és az áttörés mélységi övében a páncélos seregettest szélességi kiterjedése olyan legyen, hogy a sáv közepén előnyomuló lövész-, illetve gyalogsági egységek lapos röppályájú oldalazó tűzfegyverek tömegtüzének ne legyenek kitéve. Ez a követelmény kb. 3—4 km-es szélességi kiterjedést jelent, amit — 1000 m-es harckocsizászlóalj kiterjedést véve alapul — három-négy harckocsizászlóaljnak egymásmelletti alkalmazásával eléghetünk ki. Szervezetileg ez a követelmény annyit jelent, hogy — háromzászlóaljas ezredekkel feltételezve — két harckocsiezreddel rendelkező páncélos hadosztály esetében a harckocsialakulatoknak legalább felét az első lépcső első vonalában kell alkalmaznunk, s a további lépcsőkben a harckocsi egységeknek bizonyos mértékig széthúzott alakzatot kell felvenniök. Ha a gyalogos seregettestek csapatpáncélos szükségletét is e páncélos hadosztályból kell kielégítenünk — ami elég gyakran előfordul —, a támadás mélységének nem igen tudjuk megadni a feltétlenül szükséges páncélos súlyt.

Fenti rövid alkalmazási fejtegetés tanulságaként leszögezhetjük, hogy a gyalogos seregettestekkel együttműködésben végrehajtandó páncélos áttörésnél egy páncélos hadosztály — két harckocsiezred szervezés esetén — csak igen kedvező körülmények között, s nem túlerős ellenes ellenállás esetén ígér döntő eredményt.

Külön tanulmányt igényelne természetesen annak eldöntése, hogy vezetés és alkalmazás szempontjából a kettős, vagy hármas tagozású páncélos seregettestek kedvezőbbek-e? *Magam részéről azt a felfogást vallom, hogy egy korszerű hadseregben mindenekelőtt a csapatpáncélos szükségletet kell kielégítenünk, — s ezután, ha csak egy páncélos seregettest tudunk felállítani, annak erős, hármas tagozású hadosztálynak kell lennie, — a kettős tagozást, vagy három-négy önálló harckocsizászlóaljas hadosztály szervezését csak akkor tartom célszerűnek, ha hadrendünkbe több páncélos seregettest tudunk beállítani.*

E fejtegetés során — mivel az eddigiek alapján természetesnek és magától érthetőnek tartottam — nem tértem ki a szélesség és mélység viszonyával kapcsolatban a feladat befolyásoló hatására, ami elsősorban a mélységet érinti. Más követelményt kell támasztanunk e téren a korlátolt célú harcászati áttörés és más a hadműveleti, illetve hadászati áttörés esetében.

A páncélos seregettest — gyalogos seregettestekkel való együttműködés esetén — valamelyik gyalogos seregettest támadási sávjában hajtja végre az áttörést, kétoldali kötélekben, vagy szárnyon. A páncélos seregettest sávjában vagy az együttműködő egész gyalogos seregettest, vagy an-

nak részei törnek előre. A támadás előkészítésében — akár a páncélosok, akár a gyalogos seregetest részei indítják meg a támadást — a gyalogos seregetest összes tüzfegyverei résztvesznek. Magát a betörést — a csapatpáncélosok alkalmazásánál ismertetett elvek szerint — vagy a gyalogos seregetest, vagy a páncélos seregetest, vagy pedig a gyalogos seregetest a páncélosok valamelyik lépcsőjével együttműködésben hajtja végre. Az áttörési sávban előnyomuló gyalogos seregetest feladata kettős: egyrészt az áttörési terület teljes elfoglalása és megtisztítása, másrészt minél gyorsabban tért nyerve, mielőbb felváltani a támadási célban és az oldalalakban a páncélos seregetest részeit. E kettős feladattól kifolyólag a gyalogos seregetest egyes részei a makacsul ellenálló fészkek felszámolását végzik, míg más részei e fészkeket túlhaladva a páncélos lépcsők nyomában törnek előre. A gyalogos seregetestnek mindkét feladat végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges az erős csapatpáncélos egységek közreműködése, s amennyiben a gyalogos seregetest szervezetszerű csapatpáncélosokkal nem rendelkezik, a páncélos seregetestből kell ily egységekkel átmenetileg megerősítenünk. A gyalogos seregetest egységein fokozatosan a páncélos seregetest összes lépcsői keresztülgördülnek, egyre növekszik a seregpáncélosok és a gyalogság közötti távolság, a csapatpáncélos alakulatok azonban hűségesen végigküzdik a mélységi öv részletharcait a gyalogsággal, egészen a támadási cél eléréséig, vagyis a seregpáncélos erők felváltásáig.

A gyalogos seregetestnek a páncélos seregetest támadási sávján kívüli eső részei, vagy kétoldali kötelékben a szomszédos seregetestek, a páncélos seregetesttel együtt szintén megindítják a támadást, s főfeladatuk az áttörési sáv kiszélesítése. A harchelyzettől függően e szomszédos egységek, illetve seregetestek időben korábban, vagy esetleg későbbben is kezdhetik a támadást.

• A páncélos seregetestet a harcászati áttörés és a gyalogos seregetestek által való felváltás után — amint erre az előzményekben már kitértem — rendszerint a csatlakozó földrajzi, illetve terepszakaszon önállóan, vagy ismét gyalogos seregetestekkel együttműködésben új feladatra vetjük be. Együttes alkalmazás esetén az együttműködő és tartalékban lévő gyalogos seregetesteket szintén az áttörési sávon keresztül kell előrevonnunk, ami még indokoltabbá teszi az áttörési sávnak az arcvonalon lévő seregetestek által történő gyors kiszélesítésének szükségességét, hogy az új feladatra kijelölt seregetestek közbeeső harcok nélkül érhesék el alkalmazási területüket.

A páncélos seregetest, s a vele együtt, illetve mögötte előretörő gyalogos seregetest áttörése teljes sikert csak akkor eredményezhet, ha a rendelkezésre álló és a páncélos seregetesten kívüli fegyvernemek erő-kifejtésének zömét az áttörés szolgálatába állítjuk. Az áttörést végrehajtó seregetestek támogatására kell beállítanunk az érintett arcvonalszakasz tűzérési, légi, légvédelmi, műszaki és egyéb erejének minden megmozgatható egységét. Ha valahol, akkor a páncélos áttörés esetében indokoltnak vehetjük, hogy a súlyon sohasem lehetünk elég erősek, mert a támogató fegyvernemekkel szembeni követelmények rendkívül súlyosak és többirányúak.

A támogató fegyvernemek közül elsősorban a tüzérség szerepével, illetve feladataival kell foglalkoznunk, mert e fegyvernem közreműködése az áttörés egyetlen mozzanatánál sem nélkülözhető. A tüzérségre háruló feladatok oly súlyosak, hogy megoldásukhoz rendszerint egy-egy páncélos seregtest tüzérségének többszörösét kell alkalmaznunk, főleg, ha légi erő csak korlátozott kiméretben áll rendelkezésünkre.

A tüzérséggel szembeni követelményeket itt is két nagy csoportba foglalhatjuk össze: az áttörés előkészítése és a páncélos lépcsők, valamint az azokat követő gyalogos egységek áttörés alatti folyamatos támogatása.

Az áttörés tüzérségi előkészítése, helyesebben a tüzérségi támadás első része a tapasztalatok szerint — kivételes esetektől eltekintve — rövid, de hatásában megrendítő legyen. Hosszú tüzérségi előkészítéssel eláruljuk a tervezett támadás helyét, sőt magát a betörési helyet is és időt engedünk az ellenségnek az ellenrendszabályok életbeléptetésére. 20—30 percnél hosszabb időtartamú tüzérségi előkészítés nem célszerű. Ebből az időtartamból — szintén a tapasztalatok szerint — az első és az utolsó 5—6 percben célszerű magát a betörési helyet, míg a közbeeső időben a támadási sáv mélységében fekvő támpontokat, vagy figyelműket megrohanni.

A betörést végrehajtó egységeket az ellenséges gyalogsági fegyverek oldalazó tüztől és a várható ellentámadásoktól a betörési hely oldalainak tüzérségi tűzzel való elreteszésével kell megvédenünk. E feladat annál is nehezebb, mert egyrészt a tüzérségnek e mellett egyéb feladatait (ellenséges tüzérség zavarása, figyelők támadása, stb.) is meg kell oldania, másrészt a betörési hely oldalainak elreteszése a lépcsők érzékenysége folytán mindaddig szükséges, amíg az áttörési sáv kiszélesítése meg nem kezdődik. E feladatot viszont csak a második, vagy harmadik lépcső egységei kezdik meg.

A tüzérség legsúlyosabb feladata a páncélos lépcsők folyamatos, tűzhengerszerű területtüzzel való támogatása, mert e lépcsők gyors térnyerésük következtében igen hamar kiszaladnak a tüzérség hatósugarából. A tüzérség e feladatának részben a korai lépcsőzetes állásváltoztatásokkal, részben a rohamtüzérségnek az egyes lépcsőkbe való beosztásával tud megfelelni. Az állásváltoztatást természetesen elsősorban a páncélos seregtest tüzérsége kezdi. Ennek ellenére számolnunk kell azzal, hogy az első páncélos lépcsőnek ily szempontból a tüzérségi háttérterületből való kilépés után igen kritikus időt kell átélnie, amikor legjobb segítőtársa a repülő lesz.

A gyorsan előnyomuló lépcsők folyamatos és hatásos tűztámogatása külön tűzvezetés technikai feladat, ami nagyrészt a lépcsők és a tüzérség közötti megbízható összeköttetéstől függ.

A gyalogsági és tüzérségi tűzrendszernek, valamint a rendelkezésre álló légi erők működésének egybehangolása, óraműszerű megszerzése egységes, minden részletet felölelő tűzterv alapján történik.

Korszerű páncélos hadművelet a légi erők intenzív közreműködése nélkül nem képzelhető el. A támadási terület, majd a további alkalma-

zási terület támadást megelőző és a támadás folyamán szükséges felderítése, az ellenséges páncélos összevonások, készenléti helyek, majd az áttörési sáv egész mélységének légvédelme, a támadásnak a tüzérségi tüztervbe beillesztett hatalmas méretű előkészítése, páncélos ellentámadások kivédése, s végül a gyengeségi időpontban, tüzérségünk hatósugarából való kilépéstől a tüzérségi támogatás újabb tervszerű megszervezéséig a páncélos lépcsők csaknem kizárólagos támogatása, — igen sokrétű és hatalmas feladatot rónak a felderítő, — vadász- és bombázó erőkre.

E súlyos feladatok helyes megoldásához erős repülőegységek és részletekbemenő tervezés, illetve előkészítés szükséges.

A légvédelmi tüzérség és az egyéb légvédelmi eszközök alkalmazásának súlya — a vadászerekekkel összhangban — a páncélos készenléti — és megindulási hely és az oda irányuló előrevonások légvédelmén legyen. A támadás folyamán — a légvédelmi tüzeszközök kényszerű állásváltogatásából származó határfok csökkenése miatt — a légvédelem súlya a vadászerekekre hárul.

A rendelkezésre álló műszaki erőkre idősorrendben a páncélos készenléti és megindulási helyek műszaki előkészítése, az előrevonási menetvonalak műtárgyainak megerősítése, a betörés és a támadás későbbi folyamán műszaki robbantási, akadályelhárítási, aknaszedő, akadályáthidaló és a műtárgyak teherbíróképességének megerősítését célzó feladatok hárulnak. E feladatoknak a betörést megelőző, a támadás alatti és azt kísérő jellegéből kifolyólag a műszaki erőket több csoportban, különböző szervezettel és műszaki felkészültséggel kell alkalmaznunk, illetve bevetnünk.

Az összeköttetés és híradás kérdése a páncélos seregtesten belüli, valamint a páncélos seregtest harccsoportjai és az együttműködő gyalogos seregtest részei közötti összeköttetés problémáját öleli fel.

A támadás megindítása előtt a páncélos lépcsők között vezetékes és személyi összeköttetést kell létesítenünk, míg a támadás alatt — bár a vezetéképítésnek az áttörés tengelyében azonnal meg kell indulnia — az összeköttetés és híradás súlya a rádión van az igen jól bevált vonatkozási tereppontok és összehesztelt nyelv alkalmazásával.

A páncélos és gyalogos seregtest harccsoportjai a támadás alatt részben személyes érintkezés útján, részben a közös előljárón keresztül teremtik meg az összeköttetést.

A páncélos seregtesten belül a támadás megindulásáig szigorú rádiótilalmat kell elrendelnünk.

Az anyagi szolgálat részletes megszervezésére e tanulmány keretében természetesen nem térhetek ki, csupán arra szorítkozom, hogy e kérdés súlyos horderejére nyomatékosan felhívjam a figyelmet. A páncélos seregtest anyagi fogyasztása — főleg üzemanyagban és lőszerben — igen nagy. Közel száz km, esetleg még nagyobb távolságról vonjuk előre a páncélos seregtestet az alkalmazás területére, sikeres alkalmazás esetén pedig térnyerése, napi teljesítménye igen nagy, a támadási területen rendelkezésre álló útvonalak viszont többnyire csekély számban és kezdetben rendszerint erősen rongált állapotban fognak rendelkezé-

süinkre állani. Eme adottságok figyelembevételével igen alapos és lelkiismeretes anyagi helyzetmegítélés alapján szabad csak a támadás időpontját és a támadási célokat kitűznünk, s az anyagi szolgálat reális szempontjai nem egyszer korlátozni fogják a hadművelési tervezés csábító lehetőségeit.

A lépcsőképzés és az általános terv rögzítése után azonnal kezdetét kell, hogy vegye a lépcsőparancsnokok és alárendeltjeik részletes szemrevételezése és a kijelölt gyalogsági egységekkel az együttműködés megszervezése. E műveletek értelemszerűen, de természetesen nagyobb méretekben ugyanazokon az elveken épülnek fel, amelyeket a csapatpáncélosok alkalmazásánál ismertettem.

Ugyancsak e részletszemrevételezések, az összeműködés és a tüztervek rögzítése alapján tudjuk megállapítani, hogy a betörést magát a gyalogos seregetest, vagy a páncélos seregetest indítsa meg. Ennek eldöntésénél a főszempontot a terepviszonyok képviselik, mert egy páncélos seregetest támadásánál feltétlenül képesek leszünk tűzfegyvereinkkel oly lenyűgöző súlyt képezni a betörési területen, hogy az ellenséges kezdeti páncéllhárítás kérdését másodrendű fontosságúnak tekinthessük.

A készenléti és a megindulási helyre vonatkozólag szintén a csapatpáncélosok alkalmazásánál ismertetett szempontok mérvadók, az alkalmazásra kerülő egységek számából és méreteiből adódó természetszerű eltérések figyelembevételével.

Külön ki kell emelnem azonban a készenléti helyre és onnan a megindulási helyre történő előrevonás alapos megszervezésének rendkívül fontosságát, hiszen elsősorban ez az alapja a meglepetészerű alkalmazásnak. A páncélos seregetestet lehetőleg sötétségben és a lehető legkésőbbi időpontban, több lépcsőben és több menetvonalon mozgassuk előre, külön a lánctalpas és külön a kerekes járműveket. Minden valószínűség szerint legelőször a páncélos seregetest tüzérsége vonul fel, amely szintén résztvesz a támadás előkészítésében. Ezt követőleg az egyes lépcsők alkalmazás szerinti csoportosításban foglalják el a készenléti helyeket, míg a seregetestnek az áttörés alatt előreláthatólag alkalmazásra nem kerülő, tartaléknak szánt részeit és a seregetest vonat csak a támadás térnyerésével mozdíthatjuk el eredeti helyéről.

Amennyiben az előrevonást világos nappal kell végrehajtanunk, vadászerekek közreműködése elengedhetetlenül szükséges.

Azt hiszem, hogy többé-kevésbé sikerült érzékeltetnem, hogy mily alapos és minden részletre kiterjedő szervezési és előkészítő munkát jelent a páncélos seregetestek áttörésében való alkalmazása, s hogy a harcászati siker kimélyítési lehetősége mennyire az előkészítés alaposától függ. Az előkészítést elsielni és erőltetni nem szabad, mert a tapasztalatok szerint az e téren elkövetett mulasztások minden esetben hatványozott mértékben jelentkeztek a terv megvalósítása és a gyakorlatba való átültetése alkalmával.

A páncélos seregetesteknek a gyalogos seregetestekkel együttműködésben való alkalmazása találkozóharcban, visszavonulásban, védelemben lényegesen egyszerűbb és a részleteket kevésbé felölölő tervező és

előkészítő munka alapján történik. E harccselekményeknél elsősorban az ellenséges oldalak és szárnyak ellen igyekszünk bevetni erőinket, rendszerint több vegyes összetételű harccsoportban, mindig az éppen adódó harc helyzetnek megfelelően. Egy-egy páncélos seregtestnek az áttörésnél vázolt egységes zárt tömegben való bevetése csak kivételes esetekben, igen nagy erőket megmozgató ütközetekben fordul elő. Éppen ezért fenti harccselekmények során szükségessé váló páncélos bevetéseknél — mivel az egyes harccselekményeken belül is számtalan, egymással nem azonos helyzet adódik — csupán a páncélosok alkalmazásának általános elveit lehet és kell szem előtt tartanunk.

C) *Seregpáncélos erők önálló alkalmazása.*

A seregpáncélosok önálló alkalmazásán lényegében a hadműveletek során kiharcolt szabad szárny lehetőségeinek páncélos seregtestekkel való kiaknázását értjük. Ez a páncélosok tulajdonképpeni hadászati felhasználása, amely — a nagy bekerítő csaták kialakításán kívül — sok esetben többszáz km-re az ellenséges arcvonal mögött még felvonulásban lévő ellenséges seregtestek szétverése, a további hadműveletek céljából rendkívül fontosságú földrajzi szakaszok, átjárók kézbevétele és még számtalan egyéb, hadászati jelentőségű, lehetőség kihasználása révén egyes hadműveletek, sőt hadjáratok sorsát dönti el. Ezt az alkalmazást gyakorlatilag a most lezajlott világháború valósította meg a páncélosok és a többi fegyvernemek, de ezek közül is elsősorban a légi erők anyagi szempontból szinte korlátokat nem ismerő fejlesztése révén.

Az alkalmazás hadászati keretbe való beállítása nem új; az első világháború sereglövassága hasonló elképzelés alapján került bevetésre, — csupán az időtényező és a méretek tolódtak el a páncélos fegyvernem ily feladatokra különösen kedvező sajátosságai révén.

Külön tanulmány tárgyát kell, hogy képezze a seregpáncélosok önálló alkalmazásának ismertetése a második világháború hadműveleteinek keretében, — mert hiszen ma már határozottan állíthatjuk, hogy e háború egyetlen nagyszabású hadművelete sem zajlott páncélos tömegek döntő jellegű beavatkozása nélkül, — ezért e fejezetben csupán az alkalmazás általános jellegzetességeire térek ki.

Az önálló alkalmazás első és legfontosabb jellemzője a saját erők zömétől való elszakadás, ami nagyszabású hadműveleteknél esetleg többhetes időszakokra is terjedhet. Ennek a körülménynek két igen fontos következményét kell számításba venni a vezetésnek: a páncélos seregtestek részére nyújtandó közvetlen támogatás átmeneti hiányát és a páncélosok anyagi ellátása terén fellépő nehézségeket.

A seregpáncélos erők önálló alkalmazásuk esetén főleg a fontos közlekedési vonalak mentén törnek előre, s az ütközetek is többnyire az útvonalak mentén alakulnak ki. A seregtestek zöme a főirányban, míg a mellékútvonalakon és harántutakon biztosító csoportok nyomulnak elő. Ezeknél a hadműveleteknél és ütközeteknél — kivételes esetek-

től eltekintve, amilyen például egy-egy hirtelen megerősített helység megtámadása — mélységbe szervezett, védőállásszerű ellenállással nem találkozunk. Az ütközetek és csaták legtöbbször hosszas előkészület nélkül, alig pár órás felderítési adatok alapján alakulnak ki, s így az át-törésnél ismertetett aprólékos előkészítésre és tervezésre többnyire nincs lehetőség, de nincs is szükség, mert a szabad tér adta lehetőségek kihasználásával elsősorban a páncélosok hatását megsokszorozó oldal- és háttámadásokra kell törekednünk.

A feladatok kiszabásánál szem előtt kell tartanunk azonban azt is, hogy minél mélyebben törnek előre a páncélos seregtestek az ellenséges hadművelési területen, annál inkább csökken erejük az ellenállások leküzdése, mellékfeladatok és a természetes műszaki hibák következtében.

E seregpáncélos erőknek — a haderő zömétől elszakadva — egyedüli állandó segítőtársuk a légi erő, — egyes lényegesebb feladatok megoldásánál pedig a légi erőn kívül a légi úton szállított gyalogos seregtestek, illetve azok részeinek támogatására számíthatnak.

A légi erő közreműködése e hadműveletek folyamán elengedhetetlen követelmény mind a távol- és közelfelderítés, mind a vadászvédelem, mind pedig a bombázó erők szempontjából. Nagyszabású páncélos hadműveleteknél a távolfelderítésre rendszerint a páncélos seregtestek előljáró arcvonalparancsnoksága intézkedik, míg a közelfelderítést a páncélos seregtestekhez külön e célra beállított felderítő egységek végzik. A vadász- és bombázó feladatokat — a páncélos seregtestek igénylései alapján — az együttműködésre rendelt harci repülőalakulatok látják el. Csupán a méretek érzékelése céljából említtem meg, hogy a második világháború egy-egy nagyobb méretű önálló páncélos hadműveleténél, sőt egy-egy ütközetnél is 2—3000 bombázógép működött közre, csaknem teljes mértékben helyettesítve azt a nagytömegű tüzérséget, amely a gyalogos seregtestekkel együttműködésben végrehajtott hadműveleteknél nélkülözhetetlen.

A légi úton szállított gyalogos seregtestek, illetve részeinek közreműködése egy-egy makacs ellenállást ígérő földrajzi szakasz, víziátjáró, stb. gyors kézbevitelénél elengedhetetlenül szükséges a páncélosok hadművelési mozgékonyságának folyamatossága céljából. Ezek a légi úton szállított egységek a támadási cél (folyóátjáró, stb.) mögött kerülnek bevetésre, s hídfeállításban biztosítva az átjárókat, illetve hátba- oldalbatámadva az ellenálló ellenséges részeket, vagy sajátmaguk teremtik meg az összeköttetést az előretörő páncélosokkal, vagy bevárják, amíg a páncélosok törnek utat hozzájuk.

Igen súlyos és az önálló seregpáncélos alkalmazás méreteit és távlatait sok esetben bénítóan befolyásoló tényező az anyagi ellátás kérdése.

A páncélos seregtestek anyagszükséglete hatalmas, napi anyagfogyasztása szintén igen tekintélyes szállítótér-szükségletet igényel, s bármennyire is az ellenséges arcvonal háta mögött, elvileg hatalmas készletekkel rendelkező területen száguldanak e seregtestek, — a hely-

színi beszerzésre csak igen korlátozott mértékben támaszkodhatnak. A legsúlyosabb tételt jelentő két anyagnem: a lőszer és az üzemanyag. A lőszer helyszínen való pótlása természetesen nem jöhet tekintetbe, az üzemanyag pedig az ellenség részéről igen könnyen megsemmisíthető, vagy használhatatlanná tehető, attól eltekintve, hogy egyes harcokcsitípusok részére kizárólag a típusnak megfelelő preparátumú üzemanyag használható fel.

Az anyag utánszállításánál csaknem kizárólag a közúti szállítással számolhatunk. Viszont éppen a seregpáncélos alkalmazás jellegzetességéből folyik, hogy a seregpáncélosokat a haderő zömétől elválasztó terület egyes helyeken erősen összeszűkül — hiszen erre törekszik az ellenség —, sőt átmenetileg — rövidebb-hosszabb időre — teljesen bezárul. Ebből következik, hogy még igen nagyméretű seregpáncélos alkalmazásnál is alig egy-két útvonalon kell lebonyolítanunk az anyagi utánszállítást, ami külön feladatot jelent speciális egyirányú, vagy körforgalom létesítése, a forgalom szabályozása és az útvonalak, főleg egyes fontos műtárgyak biztosítása terén.

Minden előgondoskodás és az anyagi szolgálat tényezőinek teljes igénybevétele ellenére is a második világháború folyamán több esetben előfordult, hogy átmeneti időre a földi utánszállítás vagy teljes mértékben kiesett, vagy csak részben volt képes a szükségleteket pótolni. Ezekben az esetekben ismét a seregpáncélosok állandó fegyvertársa, a légi-erő hidalta át a nehézségeket hatalmas szállító- és bombázó gépek szállításait és ezreit állítva be a páncélosok anyagi ellátására.

A seregpáncélosok hadműveleteit az anyagi utánszállítás fent vázolt esetleges, de gyakran szinte elkerülhetetlen kihagyásai és nehézségei nem szabad, hogy lényegében lefékezzék. Az anyagi utánpótlás terén fellépő átmeneti nehézségeket határozott anyagi súlyképzéssel kell leküzdenünk, amíg vagy a főerőknek, vagy a páncélos seregsteteknek sikerül ismét kinyitni, vagy tágítani azt a folyosót, amely a seregpáncélosokat a főerőkkel köti össze.

A seregpáncélosok önálló alkalmazásának tárgyalását ezzel le is zárom, s ismétlem, hogy csupán az alkalmazás jellegzetességeit és nem szabályait ismertettem. Véleményem szerint ezen a téren nem lehet és nem is szabad alkalmazási szabályokat felállítanunk, mert a hadműveleti terület korlátlan mélységeiben, a szabad szárny lehetőségeinek birtokában a vezető fantáziája és az állandó meglepő fordulatokat eredményező hadműveleti és harcászati helyzet az erők alkalmazása terén is számtalan új és új lehetőségeket teremt, amelyeket nem szabad merev szabályokba kényszerítenünk.

A csapat- és seregpáncélosok alkalmazási elveinek csupán a legszükségesebb mértékben történt ismertetése után le kell még szögezni azt is, hogy a második világháború kétségbevonhatatlanul beigazolta a fegyvernemek összműködésének elegendhetetlen szükségességét.

Ma már a múlté az önálló légi háború fantasztikus elképzelése, s mindannyiunk előtt kétségtelen az is, hogy az államok közötti háborúkat csupán gyorsanmozgókból álló kis hadseregek képtelenek eldön-

teni. A hadviselés, a hadműveletek, sőt még az egyes harcselekmények is a fegyvernemek, kisebb viszonyok között az egyes fegyverek tökéletes összműködésére vannak felépítve, s az együttműködés átmeneti hiánya is a sikertelenség csiráját hordja magában.

A fegyvernemek közötti tökéletes együttműködés alapelveinek és végrehajtási módjának meghatározása a magasabb vezetés feladata, — az együttműködés gyakorlati megvalósítása és az arra való előkészítés viszont a kiképzés körébe tartozik.

És ezzel kapcsolatban a páncélosok alkalmazásánál külön is rá kell mutatnom az állapos kiképzési munka fontosságára, aminek első sorban a gyalogság és a harckocsik tökéletes együttműködésének elsajátítására kell irányulnia.

Tanulmányom befejezésekképpen — amely egyes, talán nem elég világosan kifejtett nézetek tisztázása céljából és természetesen a külföldi tapasztalatok kiértékelése folytán remélhetőleg számos hozzászólást fog eredményezni — legfontosabb haditapasztalatként a következőket szeretném leszögezni: kétségtelenül igaz, hogy a lezajlott háború harckocsi csodái laikusokból és szakértőkből egyaránt bámulatot és elismerést váltanak ki, — hogy a csapatpáncélosok szakszerű alkalmazása a harcok és harcselekmények lefolyását lényegesen megváltoztatja, — hogy a seregpáncélosok fantáziadús alkalmazási lehetősége a hadműveletek és hadjáratok ütemét és térbeli lefolyását döntően befolyásolja, — a legfontosabb erőtényező ennek ellenére még mindig és talán inkább, mint a régmúlt háborúban, *mégis az ember maradt*: a korszerű háború korszerű harcosa: a harckocsi lövésze, vezetője, az alparancsnokok, valamint a tervezést és vezetést végző közbeeső és magasabb parancsnokok. *Ezek erkölcsi ereje és szaktudása döntötte el első sorban a csaták és ütközetek sorsát, az anyag és a technika e tényezők mögé sorolnak.*

Beleznay István